

Mr. Jasmin JAJČEVIĆ

Centar za istraživanje moderne i savremene historije Tuzla

E-mail: jasmin.jajcevic989@gmail.com; cimoshis@gmail.com

Izvorni naučni rad/Original scientific article

UDK/UDC: 94(497.6)"1945/1953" (093)
39:316.7:792:793(497.6-18 Tuzla)"1945/1953"

**DOPRINOS RADNIČKOG
KULTURNO-UMJETNIČKOG DRUŠTVA
„MITAR TRIFUNOVIĆ - UČO“
KULTURNOM ŽIVOTU TUZLE I NJENE OKOLINE
(1945-1953)**

Apstrakt: *Nakon Drugog svjetskog rata desile su se velike promjene na kulturnom planu. Promjene koje su se desile na polju prosvjetno-kulturne politike KPJ je pretvorila u instrument za ostvarivanje ideoloških ciljeva i širenja sopstvenih političkih ideja. Znatno dio kulturno-umjetničkog života Bosne i Hercegovine, sjeveroistočne Bosne, a i Tuzle odvijao se kroz sekcije društava koja su uglavnom imala oznaku nacionalna, radnička, službenička, seoska i školska amaterska. Kulturna djelatnost u Bosni i Hercegovini dijelom se vršila kroz nacionalna kulturno-prosvjetna društava, kod Bošnjaka „Preporod“, kod Srba „Prosvjeta“, a kod Hrvata „Napredak“. Osnovana sa ciljem da obrazuju narod i stvaraju inteligenciju u svome nacionalnom korpusu, društva vremenom proširuju svoju djelatnost na organizovanje analfabetskih tečajeva, osnivanje biblioteka, čitaonica, zadruga, kulturnih sekcija, te se bave izdavačkom djelatnošću. Nacionalna kulturno-prosvjetna društva su se brzo našla pod udarom države, gdje se kulturno-prosvjetni rad društava počinje centralizovati formiranjem sreskih i gradskih saveza kulturno-prosvjetnih društava, a konačna likvidaciju nacionalnih kulturno-prosvjetnih društava izvršena je marta 1949. godine.*

Pored obnovljenih nacionalnih društava, kulturno-umjetničku djelatnost su obavljali i pjevački horovi, pozorišne i umjetničke grupe koje su osnovane još za vrijeme rata, a počeli su se osnivati i radnička kulturno-umjetnička društva. Jedno od njih je i radničko kulturno-umjetničko društvo „Mitar Trifunović-Učo“ osnovano 1945. godine u Tuzli. Društvo je nosilo naziv heroja i poznatog borca za radnička prava, koji je dao svoj život za slobodu. Akcioni odbor za osnivanje društva sačinjavali su: predsjednik Aljo Mutevelić, blagajnik Pašaga Bećirbašić, sekretar Hašim Mutevelić i dva odbornika Mustafa Tinjić i Mehmedalija Hukić. U prvih pet mjeseci društvo „Mitar Trifunović Učo“ dalo je šest priredaba.

Tokom 1946. godine radničko kulturno-umjetničko društvo „Mitar Trifunović-Učo“ imalo je zapažene nastupe na priredbama i koncertima. Godine

1947. ovo društvo je dalo brojne priredbe i učestvovalo na raznim svečanostima, a između ostalih posjetili su graditelje pruge Šamac-Sarajevo, sudjelovali na svečanosti prilikom otvaranja pruge Stupari-Kladanj, te imali su nekoliko gostovanja u Banovićima, Zenici i Zavidovićima, zatim Tešnju i Tesliću. U 1948. godini radničko kulturno-umjetničko društvo „Mitar Trifunović-Učo“ imalo je 39 nastupa.

Početak 1948. godine bila je prekretnica u radu ovog društva. Društvo je početkom 1948. godine sredilo svoju upravu, organizovalo bolji rad u svim svojim sekcijama, tako da je svaka sekcija dobila svoga rukovodioca. Pored toga sređene su i materijalne prilike, nabavljen je potreban inventar, garderoba i tehnički materijal. Rad društva je od septembra mjeseca 1948. godine bio skoro potpuno zamro. Nijedna sekcija ovog društva nije radila, jedino je hor i orkestar nekako nastupao, počevši se spremati onda kada je trebalo izaći na smotre ili festival. Društvo je bilo bez ikakvih svojih prostorija, također i bez rukovodilaca pojedinih sekcija. I pored pomoći koju je Gradski savez pružio društvu, rad u društvu još uvijek nije bio zadovoljavajući, što je značilo da pomoć Gradskog saveza i pomoć Sindikalnog vijeća nije bila potpuna i da se ubuduće moralo obratiti najveća pažnja da se potpuno otklone svi oni problemi koji najozbiljnije ugrožavaju još veću aktivizaciju društva.

U 1949. godine pred društvom su bili postavljeni novi i obimniji zadaci, prije svega osnivanje i jačanje rada svih sekcija, horske, dramske, koreografske, muzičke, recitatorske i pionirske sekcije. Radničko kulturno-umjetničko društvo „Mitar Trifunović-Učo“ je 1950. godine proglašeno za najbolje društvo Tuzlanskog bazena. Sekcije društva su učestvovala na brojnim priredbama, od čega pjevačka i tamburaška na 6, folklorna na 3 i pozorišna na 6 priredbi. Društvo je raspolagalo sa četiri sale i jednom malom prostorijom. Tokom 1951. godine kulturno-umjetničko društvo „Mitar Trifunović-Učo“ je imalo velike poteškoće sa prostorijama. Došlo je do preseljavanja iz bivšeg Radničkog doma u bivši Hrvatski dom. To je za posljedicu imalo, da društvo nije radilo nekoliko mjeseci. Godina 1952. i 1953. bila je godina velikih „Učinih“ uspjeha. Najveći problem u društvu bilo je razvijanje društvenog života u društvu i samo oživljavanje članstva, koje je dolazilo samo na probe, a potom je odlazilo, nezadržavajući se u prostorijama društva.

Ključne riječi: Doprinos, osnivanje, rad, kulturni život, radničko kulturno-umjetničko društvo „Mitar Trifunović-Učo“, Tuzla i njena okolina, priredbe, svečanosti, festivali, gostovanja.

CONTRIBUTION OF THE WORKERS' CULTURAL AND ART SOCIETY „MITAR TRIFUNOVIĆ – UČO“ TO CULTURAL LIFE OF TUZLA AND ITS SURROUNDINGS (1945-1953)

Abstract: *After the Second World War, great changes took place in the cultural field. The CPY has turned the changes that have taken place in the field of educational and cultural policy into an instrument for achieving ideological goals and spreading one's own political ideas. A significant part of the cultural and artistic life of Bosnia and Herzegovina, northeastern Bosnia, and Tuzla took place through sections of societies that were mainly labeled national, workers', officials, rural and school amateurs. Cultural activities in Bosnia and Herzegovina were partly carried out through national cultural and educational societies, among Bosniaks „Preporod“, among Serbs „Prosvjeta“, and among Croats „Napredak“. Founded with the aim of educating the people and creating intelligence in their national corps, the societies eventually expanded their activities to organize illiteracy courses, establish libraries, reading rooms, cooperatives, cultural sections, and engage in publishing. National cultural and educational societies quickly came under attack from the state, where the cultural and educational work of societies began to be centralized with the formation of district and city associations of cultural and educational societies, and the final liquidation of national cultural and educational societies took place in March 1949.*

In addition to the renewed national societies, cultural and artistic activities were also performed by singing choirs, theater and artistic groups that were founded during the war, and workers' cultural and artistic societies began to be established. One of them is the workers' cultural and artistic association „Mitar Trifunović-Učo“, founded in 1945 in Tuzla. The society was named after a hero and a famous fighter for workers' rights, who gave his life for freedom. The action committee for founding the company consisted of: president Aljo Mutevelić, treasurer Pašaga Bećirbašić, secretary Hashim Mutevelić and two councilors Mustafa Tinjić and Mehmedalija Hukić. In the first five months, the company „Mitar Trifunović Učo“ gave six performances.

During 1946, the workers' cultural and artistic association „Mitar Trifunović-Učo“ had notable performances at performances and concerts. In 1947, this society gave numerous events and participated in various ceremonies, and among others visited the builders of the Šamac-Sarajevo railway, participated in the opening ceremony of the Stupari-Kladanj railway, and had several guest appearances in Banovići, Zenica and Zavidovići, then Tešanj and Teslić. In 1948, the workers' cultural and artistic association „Mitar Trifunović-Učo“ had 39 performances.

The beginning of 1948 was a turning point in the work of this society. At the beginning of 1948, the company organized its management, organized better work in all its sections, so that each section got its own manager. In addition, the material

conditions were arranged, the necessary inventory, clothes and technical material were procured. The work of the society had almost completely died down since September 1948. No section of this society worked, only the choir and orchestra somehow performed, starting to get ready when it was time to go to festivals or festivals. The society was without any of its premises, also without the heads of individual sections. Despite the assistance provided by the City Association to society, the work in the company was still unsatisfactory, which meant that the assistance of the City Association and the assistance of the Trade Union Council was not complete and that in the future the greatest attention had to be paid they threaten even greater activation of society.

In 1949, new and more extensive tasks were set before the society, primarily the establishment and strengthening of the work of all sections, choir, drama, choreography, music, recitation and pioneer sections. In 1950, the workers' cultural and artistic association „Mitar Trifunović-Učo“ was proclaimed the best association of the Tuzla Basin. Sections of the society participated in numerous performances, of which singing and tamburitza at 6, folklore at 3 and theater at 6 performances. The company had four halls and one small room. During 1951, the cultural and artistic association „Mitar Trifunović-Učo“ had great difficulties with the premises. There was a move from the former Workers' Home to the former Croatian Home. As a result, the company did not work for several months. The years 1952 and 1953 were the years of great „Ucina“ successes. The biggest problem in the society was the development of social life in the society and only the revival of the membership, which came only for rehearsals, and then left, not staying in the premises of the society.

Key words: *Contribution, establishment, work, cultural life, workers' cultural and artistic society „Mitar Trifunović-Učo“, Tuzla and its surroundings, events, ceremonies, festivals, guest appearances.*

Uvod

Nakon Drugog svjetskog rata velike promjene su se desile, kako na društveno-političkom, tako i na kulturnom planu. Kulturna politika je bila vođena pod okriljem Komunističke partije Jugoslavije (KPJ). Promjene koje su se desile na polju prosvjetno-kulturne politike KPJ je pretvorila u instrument za ostvarivanje ideoloških ciljeva i širenja sopstvenih političkih ideja.¹ Radilo se o razvoju

¹ Vidi više: Vera Katz, *Društveno-ekonomski razvoj Bosne i Hercegovine od 1945. do 1953. godine*, Sarajevo 2011, 107-161; Husnija Kambrović, *Prema modernom društvu. Bosna i Hercegovina od 1945. do 1953. godine*, Tešanj 2000, 45. Jasmin Jajčević, Semir Hadžimusić, *Kulturno-prosvjetna društva u sjeveroistočnoj Bosni u periodu 1945-1949. godine, Prilozi historiji Bosne i Hercegovine u socijalističkoj Jugoslaviji*, Zbornik radova, Sarajevo 2017, 186-187. (dalje: J. Jajčević, S. Hadžimusić, *Kulturno-prosvjetna društva*); Semir Hadžimusić, *Osnivanje i početak djelovanja kulturnog društva*

kulturnog života u raznovrsnim oblicima i na masovnoj osnovi da kultura bude bliska i dostupna najširijem krugu ljudi, a masovnost razvijanja kulture bio je stav KPJ.² Počinju se stvarati uslovi za organizovaniji kulturno-umjetnički rad. Znatan dio kulturno-umjetničkog života Bosne i Hercegovine, sjeveroistočne Bosne, a i Tuzle odvijao se kroz sekcije društava koja su uglavnom imala oznaku nacionalna, radnička, službenička, seoska i školska amaterska. Krajem 1945. godine na prostoru Bosne i Hercegovine radilo je oko 180 društava da bi se njihov broj nakon 1947. godine povećao na preko 300 kulturno-prosvjetnih i kulturno-umjetničkih društava. Aktivnost društava bila je izuzetno široka te pored djelovanja kroz dramske, horske i folklorne sekcije učestvovali su u organizovanju i djelovanju kroz biblioteke, čitaonice, analfabetke tečajevе, pokretne biblioteke i bioskope, s tim da su umjetničke sekcije bile popularnije u gradskim oblastima dok je prosvjetno djelovanje bilo izraženije u seoskim sredinama.³

Rad kulturno-umjetničkih sekcija, naročito u poslijeratnim godinama, bio je u većini slučajeva slab i teško se mogao nazvati kulturnim što je bila posljedica malog broja stalnih i velikog broja privremenih sekcija koje su površno spremali kulturno-umjetničke sadržaje. Pored toga, rad je bio otežan zbog nedostatka kadrova, prvenstveno rukovodilaca za dramski i muzički rad.⁴ Kako bi grupe imale okvirni plan priprema za priredbe, vlast je odredila datume koji su se morali obilježiti kao npr. Dan Republike - 29. novembar, Nova godina, Dan Crvene armije – 23. februar, Prvi maj, Dan Maksima Gorkog, Dan ustanka – 27. jula itd.⁵

Program priredbi morao je biti odobren od strane narodnog odbora. Prema uputstvima Ministarstva iz 1945. godine priredbe su obično morale trajati do 45 minuta, a ukoliko se daje pozorišni komad onda program treba da traje od 90 do 120 minuta. U slučaju povezanosti sa igrankom vremensko trajanje priredbe ne bi trebalo biti duže od 3 sata.⁶ Repertoar umjetničkih grupa ovisio je od namjene

Bošnjaka „Preporod“ u Osijeku poslije Drugog svjetskog rata, *Historijski pogledi*, god. III, br. 3, Tuzla 2020, 238. (dalje: S. Hadžimusić, *Osnivanje i početak djelovanja kulturnog društva „Preporod“*); Jasmin Jajčević, Osnivanje i djelatnost Domova kulture i Narodnih univerziteta u sjeveroistočnoj Bosni u prvim godinama „Nove Jugoslavije“, *Historijski pogledi*, god. III, br. 3, Tuzla 2020, 219-222. (dalje: J. Jajčević, *Osnivanje i djelatnost Domova kulture i Narodnih univerziteta*).

2 J. Jajčević, *Osnivanje i djelatnost Domova kulture i Narodnih univerziteta*, 222; Senija Milišić, O razvoju nauke, prosvjete i kulture u Bosni i Hercegovini 1945-2003, *Prilozi*, Institut za istoriju, br. 33, Sarajevo 2004, 271. Vidi i: Muhamed Nametak, Kulturna politika komunističkih vlasti i njen odnos prema Bošnjacima 1945-1952, *Bošnjaci i Drugi svjetski rat – tokovi i posljedice*, Zbornik radova, Sarajevo 2012, 247-264; Marina Beus, Prosvjetna politika u službi ideološkoga pre/odgoja u Hercegovini (1945-1952), *Hercegovina*, br. 2, Mostar 2016, 249-285.

3 Sreten Ninković, Kulturno-umjetnički amaterizam, u: *Kultura u Socijalističkoj Republici Bosni i Hercegovini 1945-1975*, Sarajevo 1976, 328-329. (dalje: S. Ninković, *Kulturno-umjetnički amaterizam*).

4 Arhiv Bosne i Hercegovine (dalje: ABiH), fond: Ministarstvo prosvjete Bosne i Hercegovine (dalje: MPBiH), k-231, dok. 1001/48, *Materijal sa konferencije po pitanju narodnog prosvjeđivanja*, 1-2. oktobar 1946.

5 Arhiv Tuzlanskog kantona (dalje: ATK), fond: Opštinski komitet Savez komunista Banovići (dalje: OK SK Banovići), k-1, f-1, dok. 14/1-3, *Plan zimске kampanje 1945/1946*.

6 Prema uputama Ministarstva prosvjete priredbe su morale sadržavati: 1. uvodni dio koji treba da

umjetničkog programa i političkog trenutka do sposobnosti stručnih rukovodilaca i izvođača kao i spremnosti gledalaca da prihvate umjetnička ostvarenja. Tokom prvih poslijeratnih godina programi su bili ispunjeni horskim recitacijama, borbenim pjesmama, dramskim djelima koji imaju pozadinu NOB-a. Od 1947. godine repertoar priredbi se proširuje te se sada organizuju i u duhu obnove i izgradnje.⁷

U organizacionom pogledu priredbe su bile na veoma niskom nivou kako zbog organizatora tako i zbog publike koja nije imala smisla za umjetnički program. Često je broj ulaznica bio mnogo veći od kapaciteta sale, na priredbe su dolazila djeca pa čak i bebe a tačke su se morale prekidati zbog razgovora gledalaca i nedostatka tišine.⁸ Kulturno-umjetnički rad društava u Bosni i Hercegovini i sjeveroistočnoj Bosni bio je izuzetno oskudan u prvim poslijeratnim godinama. Tokom 1945. godine, uslijed nedovoljne organizacije narodnih organa, brojni srezovi bili su neupućeni i neaktivni u kulturno-umjetničkom djelovanju.⁹ Sa nedostatkom rukovodilaca i umjetničkog materijala organizovani rad kulturno-umjetničkih sekcija nije imao zadovoljavajući umjetnički nivo.¹⁰ Slab rad društava nastavio se i tokom 1946. godine gdje mnoga društva nisu imala plan djelovanja.¹¹ Kako bi se rad i organizacija društava podigla na veći nivo izvršni odbor Narodnog fronta Bosne i Hercegovine donio je odluku o osnivanju Saveza kulturno-prosvjetnih društava Bosne i Hercegovine čija je osnivačka skupština održana 11. aprila 1948. godine u Sarajevu.¹²

traje 5-10 minuta, i treba da sadrži državnu himnu i pozdravnu riječ, a potom neko predavanje iz higijene, poljoprivrede, domaćinstva, nauke ili popularne i poučne narodne književnosti; 2. recitacija koja treba da traje 10-15 minuta i sadrži npr. pjesme iz NOB-a, narodne ili umjetničke pjesme po mogućnosti vezane sadržajem za zabavu, monolog, dijalog, horske recitacije, odabrano štivo ili priča, događaj; i 3. pjevanje ili muzika koja treba da traje 10-15 minuta i podrazumijeva npr. horsko ili solo pjevanje, narodni orkestar ili instrumentalna svirka. ATK, fond: Okružni narodni odbor Tuzla (dalje: OKNOT), k-19, f-2, dok. 2584/1-2, *Organizacija i rad kulturno-prosvjetnih priredbi*, 2. juni 1945.

7 U prvim godinama nakon rata najčešće su se koristila djela: „Kafanski stratezi“ Vučinića, Blagojevića i Mujezinovića; „Devet gomolja“ Božića, „Mati“ Klopčića, „Na straži“ Gara Emina, „Sluga Jernej i njegovo pravo“ i „Kralj na Betajnovi“ Carikara, „Udarnici“ Čopića, „A šta sad“ Kulenovića itd. Usvajanjem prvog petogodišnjeg plana vrši se prilagođavanje tako se koriste: „Pjesma Petogodišnjem planu“ i „Mladi miner“ od Logara, „Titov plan“ Makedonskog, „Pjesma radosti“ Danona, „Polet mladosti“ Lotke, „Kolo izgradnje Prebande itd. S. Ninković, *Kulturno-umjetnički amaterizam*, 332.

8 *Front slobode*, god. III, br. 40, Tuzla, 25. novembar 1945, 5.

9 ATK, OKNOT, k-19, f-2, dok. 2662/1-4, *Mjesečni izvještaj o narodnom prosvječivanju*, Tuzla, 19. juli 1945.

10 Branka Doknić, Milić Petrović, Ivan Hofman, *Kulturna politika Jugoslavije 1945-1952*, Zbornik dokumenata, I, Beograd 2009, 275-277.

11 ATK, fond: Okružni komitet Komunističke partije Bosne i Hercegovne Tuzla (dalje: OKKPBiH Tuzla), k-6, f-1, dok. IIa126/1-3, *Izveštaj o agitaciji i propagandi*, 30. august 1946.

12 Mladen Čaldarević, Pitanje masovnog kulturnog rada u Bosni i Hercegovini, *Pregled*, Mjesečnik za politička, ekonomska i kulturna pitanja, sv. IV, knj. III, god. III, Sarajevo, april 1948, 249. (dalje: M. Čaldarević, *Pitanje masovnog kulturnog rada u BiH*).

Nakon završetka Drugog svjetskog rata kulturna djelatnost u Bosni i Hercegovini dijelom vrši se kroz nacionalna kulturno-prosvjetna društava koja su osnovana početkom 20. stoljeća za vrijeme austrougarske vlasti. Osnovana sa ciljem da obrazuju narod i stvaraju inteligenciju u svome nacionalnom korpusu, društva vremenom proširuju svoju djelatnost na organizovanje analfabetskih tečajeva, osnivanje biblioteka, čitaonica, zadruga, kulturnih sekcija, te se bave izdavačkom djelatnošću. Od kulturno-prosvjetnih društava ističe se kod Bošnjaka „Gajret“¹³, kod Srba „Prosvjeta“¹⁴ a kod Hrvata „Napredak“.¹⁵ Osim „Gajreta“ kod Bošnjaka je djelovalo i društvo „Narodna uzdanica“.¹⁶

Bošnjačko kulturno društvo „Gajret“ je 3. jula 1945. godine obnovilo rad i na prvoj skupštini je istaknuto da prihvata ideju „bratstva i jedinstva“ u skladu sa uzusima nove socijalističke države. Sa takvom orijentacijom „Gajret“ je pokrenuo inicijativu za osnivanje saveza svih bošnjačkih društava, prvenstveno da se izvrši ujedinjenje „Gajreta“ i „Narodne uzdanice“ u novo društvo koje će se nazvati „Preporod“. Osnivačka skupština „Preporoda“ održana je 13. septembra 1945.

13 Više o nastanku i djelovanju „Gajreta“ vidi u: Ibrahim Kemura, *Uloga Gajreta u društvenom životu Muslimana (1903-1941)*, Sarajevo 1986. (dalje: I. Kemura, *Uloga Gajreta u društvenom životu Muslimana BiH*); Ibrahim Kemura, O ulozi Gajreta u društvenom životu Muslimana Bosne i Hercegovine (1903-1941), *Prilozi*, Institut za istoriju, br. 20, Sarajevo 1984, 63-84; Ibrahim Kemura, Muslimanska kulturno-prosvjetna društva, *Anali Gazi Husrev-begove biblioteke*, knj. XIX-XX, Sarajevo, 2001, 227-237; *Pravila srpskog muslimanskog kulturnog i prosvjetnog društva Gajret*, Sarajevo 1929; Ljubinka Bašović, *Biblioteke i bibliotekarstvo u Bosni i Hercegovini (1918-1945)*, Sarajevo 1986, 169-176; Senaid Hadžić, Sead Selimović, *Kultura i tradicija u Bosni i Hercegovini. Višemilenijski kontinuitet*, Tuzla 2012, 318-319, 399, 476. (dalje: S. Hadžić, S. Selimović, *Kultura i tradicija u BiH*).

14 Više o osnivanju i radu „Prosvjete“ vidi u: Božo Madžar, *Prosvjeta. Srpsko prosvjetno i kulturno društvo 1902-1949*, Akademija nauka i umjetnosti Republike Srpske, Odjeljenje društvenih nauka, knjiga V, Banja Luka-Istočno Sarajevo 2001; Uglješa Guzina, *Prilozi za ljetopis - Stogodišnjica Prosvjete, Prosvjetina poslanica*, br. 5, Tuzla, juni-decembar 2002, 52-63; Ljubinka Bašović, *Biblioteke i bibliotekarstvo u Bosni i Hercegovini (1918-1945)*, Sarajevo 1986, 147-162; Slavica Klarić, *Srpsko kulturno i prosvjetno društvo „Prosvjeta“ (1902-1949)*, Sumarno-analitički inventar, Sarajevo 2004, 5-9.

15 Više o osnivanju i radu „Napretka“ vidi u: Tomislav Išek, *Mjesto i uloga Hrvatskog kulturnog društva „Napredak“ u društvenom životu Hrvata Bosne i Hercegovine između dva svjetska rata (1918-1941)*, Sarajevo 2015; Tomislav Išek, *Mjesto i uloga Hrvatskog kulturnog društva Napredak u kulturnom životu Hrvata Bosne i Hercegovine (1902-1918)*, Sarajevo 2002; Tomislav Išek, O osnutku i početku rada Hrvatskog kulturno-prosvjetnog društva Napredak, *Prilozi*, Institut za istoriju, br. 27, Sarajevo 1994, 49-60; Tomislav Išek, *Izrada Napretkove povijesti Bosne i Hercegovine*, *Prilozi*, br. 40, Sarajevo 2011, 245-258; Nikola Čiča, *Kratke crte iz povijesti Hrvatskog kulturnog društva „Napredak“ podružnica Tuzla od osnutka do ukinuća, Baština sjeveroistočne Bosne*, Časopis za baštinu, kulturno-historijsko i prirodno naslijeđe, br. 1, Tuzla, 2010, 165-175; Nikola Čiča, *Djelatnost Hrvatskog kulturnog društva Napredak u Lukavcu u razdoblju monarhističke Jugoslavije, Zbornik radova „Kulturno-historijsko i prirodno naslijeđe općine Lukavac“*, Lukavac 2016, 511-519.

16 Više o osnivanju i radu „Narodne uzdanice“ vidi u: Ibrahim Kemura, *Značaj i uloga „Narodne uzdanice“ u društvenom životu Bošnjaka (1923-1945)*, Sarajevo 2002; Ismail Hadžiahmetović, *Narodna uzdanica u kulturnom i društvenom životu Muslimana Bosne i Hercegovine*, Tuzla 1998; Ibrahim Kemura, *Politički motivi osnivanja kulturno-prosvjetnog društva „Narodna uzdanica“*, *Prilozi*, Institut za istoriju, br. 19, Sarajevo 1982, 305-313.

godine u Sarajevu. Dan kasnije „Gajret“ i „Narodna uzdanica“ donijele su odluku o ulasku u novoosnovano društvo. Osnivanje „Preporoda“ označilo je konačan prekid sa prošlošću kada se vršila podjela Bošnjaka u dva tabora, pa čak i u okviru kulture i prosvjete.¹⁷

Poslije osnivačke skupštine u Sarajevu javila se ideja osnivanja odbora „Preporoda“ po čitavoj Bosni i Hercegovini. Tako se po mjestima prvo formiraju inicijativni odbori da bi se potom održavale osnivačke skupštine i birani članovi odbora. U narednom periodu čitav rad kulturno-umjetničkog društva „Preporod“ išao je preko Narodnog fronta. Rukovodstvo je to obrazložilo da će na taj način „Preporod“ dobiti masovni karakter i tako odgovoriti svojoj svrsi odnosno širenju kulture i prosvjete među širokim slojevima naroda, naročito među Bošnjacima.¹⁸

Tokom 1947. godine nacionalna kulturno-prosvjetna društva su se našla pod udarom države. Naime, kulturno-prosvjetni rad društava se počinje centralizovati formiranjem sreskih i gradskih saveza kulturno-prosvjetnih društava. Taj proces nije zaobišao ni nacionalna kulturno-prosvjetna društva koja su se našla pod pritiskom države. Već u junu 1947. godine u Tuzli je formiran Gradski savez kulturno-prosvjetni društava.¹⁹ Država počinje sprovoditi i zakon o eksproprijaciji koji je obuhvatio nacionalna kulturno-prosvjetna društva čime je izvršen dodatni pritisak sa konfiskacijama. Kraj hrvatskog kulturnog društva „Napredak“ se nazire već 1947. godine sa prvim eksproprijacijama nekretnina.²⁰ Srpsko prosvjetno-kulturno društvo „Prosvjeta“ je u periodu 1946. i 1947. godine uložilo oko 750.000 dinara za oporavak zgrada koje su nakon obnove bile predate državi.²¹ Pored toga, nedovoljna organizacija nacionalnih kulturno-prosvjetna društva još više dolazi do izražaja tokom 1947. godine a prema njima počinju i oštriji nastupi vlasti. Tako prema izvještaju sreskog narodnog odbora za tuzlanski srez, nacionalna kulturno-prosvjetna društva „Preporod“, „Prosvjeta“ i „Napredak“ „vrlo slabo ili može se reći nikako ne rade“. Kako se navodi rukovodioci nacionalnih društava su uzrok

17 I. Kemura, *Uloga Gajreta u društvenom životu Muslimana BiH*, 361-362. Više o „Preporodu“ poslije Drugog svjetskog rata vidi: J. Jajčević, S. Hadžimusić, *Kulturno-prosvjetna društva*, 192-196.

18 *Front slobode*, god. III, br. 40, Tuzla, 25. novembar 1945, 4; *Oslobođenje*, god. V, br. 238, Sarajevo 1947, 5; *Oslobođenje*, god. V, br. 266, Sarajevo, 2. septembar 1947, 2.

19 ATK, Oblasni narodni odbor Tuzla (dalje: OBNOT), Povjereništvo za prosvjetu i kulturu, kut. 59, dok. 4395/51, *Polugodišnji izvještaj za Savez kulturno-prosvjetnih društava za period od 1. jula do 31. decembra 1949.*

20 Hrvoje Šapina, *Stoljetnica Napretka*, Sarajevo 2002, 57. O „Napretku“ poslije Drugog svjetskog rata vidi više: J. Jajčević, S. Hadžimusić, *Kulturno-prosvjetna društva*, 200-204. Također vidi: *Oslobođenje*, god. V, br. 259, Sarajevo, 25. august 1947, 6; Vera Katz, Djelovanje HKD Napredak u Bosni i Hercegovini 1945-1949, *Hrvatska misao*, br. 33/24 (nova serija), Sarajevo 2004, 241-245; Vera Katz, Političke prilike u Bosni i Hercegovini koje su uvjetovale zabranu rada nacionalnih kulturnih društava s posebnim osvrtom na Napredak (1945-1949), u: *Stoljeće HKD Napredak 1902-2002*, Sarajevo-Zagreb 2007. i dr.

21 Uglješa Guzina, Prilozi za ljetopis - Stogodišnjica Prosvjete, *Prosvjetina poslanica*, br. 5, Tuzla 2002, 64. Više o „Prosvjeti“ poslije Drugog svjetskog rata vidi: J. Jajčević, S. Hadžimusić, *Kulturno-prosvjetna društva*, 196-200; Božo Madžar, *Prosvjeta. Srpsko prosvjetno i kulturno društvo 1902-1949*, Akademija nauka i umjetnosti Republike Srpske, Odjeljenje društvenih nauka, Knjiga V, Banja Luka-Istočno Sarajevo 2001; *Oslobođenje*, god. V, br. 295, Sarajevo, 6. oktobar 1947, 2.

slabog rada vidili u prezaposlenosti rukovodioca društava. Predstavnici narodnih vlasti su istakli da to nije razlog za nerad ovih društava te da je „bolje da se nisu ni oformili kada ne izvršavaju svoje zadatke onako kako to propisuju pravila pomenutih društava“.²²

Dalja centralizacija kulturno-prosvjetnog rada nacionalnih društava došla je sa osnivanjem Saveza kulturno-prosvjetnih društava Bosne i Hercegovine, 11. aprila 1948. godine. Ovim je izvršen je još veći pritisak na nacionalna društva i učinjen još konkretniji korak na njihovom ukidanju. Na osnivačkoj skupštini istaknuta je „linija štetne podvojenosti“ u kulturi koja se ogledala u opredjeljivanju naroda za nacionalno ili neko drugo društvo. Sa osnivanjem Saveza, kako se isticalo, nastojalo se omogućiti „nacionalnoj kulturi Srba i Hrvata i kulturno-istoriskim tradicijama muslimana“ da kulturno izražavanje i djelovanje mogu vršiti i u „svenarodnoj organizaciji“ Narodnog fronta.²³ Već u junu 1948. godine daju se konkretnije smjernice po pitanju nacionalnih društava. Izdaju se uputstva prilikom osnivanja novih kulturno-prosvjetnih i umjetničkih društava gdje se prvo moraju dati nazivi koji su vezani za NOB-u. Ukoliko u tom mjestu postoje mjesni odbori ili podružnice nacionalnih društava da se one uključe u novoosnovana društva kako ne bi došlo do „rascjepkavanja snaga“ što bi „štetilo uspjehu kulturnog rada“.²⁴

Bez organizacije i članova nacionalna kulturno-prosvjetna društva 1948. godine nisu održala godišnje skupštine uslijed čega nisu izabrani novi glavni odbori.²⁵ Vlasti su 1949. godine zahtijevale likvidaciju nacionalnih kulturno-prosvjetnih društava a već marta iste godine uprave „Preporoda“, „Prosvjete“ i „Napretka“ donijele su odluku o prenošenju imovine na Savez kulturno-prosvjetnih društava Bosne i Hercegovine.²⁶

Broj naučnih društava u Bosni i Hercegovini u 1949. godini je iznosio 8, dok je broj sekcija bio 20, sa 24 podružnice i 2.170 članova.²⁷ Ipak, do 1950. godine zapaža se porast i veći angažman raznih kulturno-umjetničkih društava i grupa, jer su partijske i sindikalne organizacije posvećivale veću pažnju organizacionom učvršćenju društava i kvalitetu njihovog rada. Nakon 1950. godine, sve više na površinu izbijaju brojne anomalije, uz sve prisutnije nazadovanje kulturno-umjetničkog rada društava, koje se ispoljavalo u organizacionim slabostima društava, slabljenju veza sa građanima, opadanju motivacije i sve većim finansijskim problemima.²⁸ Godine 1952/1953. na prostoru Bosne i Hercegovine

22 ATK, fond: Sreski narodni odbor Tuzla (dalje: SNOT), Sekretarijat za prosvjetu i kulturu, k-95, f-2, dok. 9904/47, Tuzla, 10. april 1947.

23 M. Čaldarević, *Pitanje masovnog kulturnog rada u BiH*, 249-252.

24 ATK, fond: Sreski komitet Saveza komunista Bosne i Hercegovine Tuzla (dalje: SKSKBiH Tuzla), kut. 1, f. 1, dok. III/1-4, Pokrajinski komitet KPJ za Bosnu i Hercegovinu, Sarajevo, 3. juni 1948.

25 I. Kemura, *Uloga Gajreta u društvenom životu Muslimana BiH*, 363.

26 Vera Katz, „Ostaci građanstva“ na putu izgradnje socijalizma u Bosni i Hercegovini, *Prilozi*, Institut za istoriju, br. 34, Sarajevo 2005, 209-210; *Oslobođenje*, god. VI, br. 772, Sarajevo, 16. april 1949, 2.

27 Federativna Narodna Republika Jugoslavija, Savezni statistički ured, Prosvjeta, nauka i kultura, *Statistički bilten*, br. 2, god. I, Beograd, oktobar 1950, 23.

28 Denis Bećirović, *Informbiro i sjeveroistočna Bosna (Odjeci i posljedice sukoba KPJ-Informbiro 1948-1953)*, Tuzla 2005, 72; Denis Bećirović, Prosvjetne i kulturne prilike u sjeveroistočnoj Bosni

djelovalo je 348 društava sa 49.669 članova.²⁹ Od ovog broja članova žena je bilo 16.740. Aktivni broj članova od ukupne sume 49.669 bilo je 17.107, od čega je ženskih članova bilo 6.556. Tokom 1953. godine u Bosni i Hercegovini je bilo i 57 samostalnih sekcija sa 2.602 člana, od čega 785 ženskih članova.³⁰

Broj društava se stalno mijenjao u narednim godinama, a sa mijenjanjem broja društava mijenjao se i repertoar umjetničkih ansambala.

Pored obnovljenih nacionalnih društava, kulturno-umjetničku djelatnost su obavljali i pjevački horovi, pozorišne i umjetničke grupe koje su osnovane još za vrijeme rata. Nakon završetka rata grupe i horovi se uglavnom počinju spajati u kulturno-umjetnička društva. Cilj je bio da se u okružnim centrima formiraju kulturno-umjetničke grupe koje će imati okružni značaj, a u manjim mjestima da se organizuju stalne grupe koje bi imale stalni plan rada. Odmah poslije drugog oslobođenja Tuzle, početkom jeseni 1944. godine, po naredbi Komande vojne oblasti Trećeg korpusa formirana je kulturno-umjetnička ekipa od boraca, skojevaca i članova predratnih radničkih kulturno-umjetničkih društava. Ekipa je brojala 35 članova, imala je horsku, dramsku i recitatorsku sekciju te baletsku grupu. Od samog početka ona je bila pokretač kulturnog i prosvjetnog života u Tuzli i okolini te vremenom će postati ekipa Oblasnog NOO za istočnu Bosnu. Reorganizacijom kulturno-prosvjetne ekipe Oblasnog NOO za istočnu Bosnu 1945. godine, nastalo je radničko kulturno-umjetničko društvo „Mitar Trifunović-Učo“.

Radničko kulturno-umjetničko društvo „Mitar Trifunović-Učo“

Radničko kulturno-umjetničko društvo „Mitar Trifunović Učo“ osnovano je aprila 1945. godine u Tuzli.³¹ Društvo je nosilo naziv heroja i poznatog borca za radnička prava, koji je dao svoj život za slobodu.³² Akcioni odbor za osnivanje

(1945-1953), *Stav*, časopis za kulturu, umjetnost i društvena pitanja, god. III, br. 8-9, Tuzla, decembar 2004, 85.

29 S. Hadžić, S. Selimović, *Kultura i tradicija u BiH*, 476; Savezni zavod za statistiku, *Kultura i umjetnost 1953-1955*, 13.

30 Savezni zavod za statistiku, *Kultura i umjetnost 1953-1955*, 13.

31 ATK, OBNOT, Povjereništvo za prosvjetu i kulturu, k-64, dok. 4721/26, *Podaci o kulturno-prosvjetnim i kulturno-umjetničkim društvima*; J. Jajčević, S. Hadžimusić, *Kulturno-prosvjetna društva*, 205. Podaci o osnivanju ovog društva su vrlo različiti, pa tako imamo i podatak da je ovo društvo osnovano 1946. godine. Grupa autora, *Vaspitanje, obrazovanje, nauka i kultura u Tuzli 1945-1970*, Tuzla 1971, 112, kao i podatak da je društvo osnovano 4. augusta 1945. godine u Tuzli. Grupa autora, *Dvadeset pet godina Radničkog kulturno-umjetničkog društva „Mitar Trifunović-Učo“*, Tuzla 1972, 28.

32 *Mitar Trifunović Učo* rođen je 1880. godine u selu Brvniku, kod Bosanskog Šamca, kao sin siromašnog kmeta Ilije i majke Anđe. Osnovnu i nižu gimnaziju završio je u Brčkom, a preparandiju u Sarajevu 1900. godine. Radio je kao učitelj u Bosni i Srbiji više od 11 godina. Godine 1914. i 1915. proveo je kao austrougarski talac u tuzlanskom zatvoru. Učestvovao je u oktobarskoj revoluciji. Bio je dobrovoljac na solunskom frontu. Izabran je za narodnog poslanika na listi Komunističke partije Jugoslavije 1920. godine. Učesnik je i organizator Husinske bune. Robijao je u Sremeskoj Mitrovici tri godine. Za vrijeme dužeg boravka i rada u Tuzli, Mitar Trifunović je posebnu pažnju posvećivao kulturno-diletantskim aktivnostima. Pisao je brojne članke u radničkoj štampi. Bio je prevodilac sa

društva sačinjavali su: predsjednik Aljo Mutevelić, blagajnik Pašaga Bećirbašić, sekretar Hašim Mutevelić i dva odbornika Mustafa Tinjić i Mehmedalija Hukić. Upravni odbor društva izabran je na prvoj skupštini avgusta 1945. godine, a sačinjavali su ga: predsjednik Muhamed Azabagić, potpredsjednik Ibro Softić, sekretar Božo Sekulić, blagajnik Kadrija Delagija, arhivar Karlo Dušek i dva odbornika Nermina Hirše i Beba Vujičić. Glavne snage društva „Mitar Trifunović Učo“ na osnivačkoj skupštini bili su hor sa 65 članova, folkorna grupa, balet i dramska sekcija. U prvih pet mjeseci društvo „Mitar Trifunović Učo“ dalo je šest priredaba.³³

Prvog novembra 1945. godine u prostorijama bivšeg pjevačkog društva „Njegoš“, otvorena je čitaonica radničkog kulturno-umjetničkog društva „Mitar Trifunović-Učo“. Prilikom otvorenja čitaonice priređena je mala svečanost, kojoj su prisustvovali svi članovi društva. Otvarajući čitaonicu, sekretar društva Božo Sekulić održao je kratak govor u kome je naglasio uspjehe društva, koje je od osnivanja četiri puta javno istupalo i zabilježilo dobar uspjeh, ali je istovremeno istakao i to, da se ne sumljivo mogu postići još bolji rezultati ako se članstvo društva u potpunosti uključi u rad. Na kraju Sekulić je izrazio nadu, da će ova čitaonica biti „druga kuća“ članova kulturno-umjetničkog društva „Mitar Trifunović-Učo“.³⁴ Tom prilikom, građanima je ostala u divnom sjećanju i izvedba dramatizovane pjesme „Stojanka majka Knežopoljka“ Skendera Kulenovića, koja je bila kombinovana sa filmskom projekcijom. Učestvovala su sve sekcije društva. Nosilac glavne uloge bila je Olga Mihajlović.³⁵

Tokom 1946. godine radničko kulturno-umjetničko društvo „Mitar Trifunović-Učo“ imalo je zapažene nastupe na priredbama i koncertima. Na nekim od nastupa ovo kulturno-umjetničko društvo učestvovalo je zajedno sa kulturno-umjetničkim društvom „Ivan Marković-Irac“ iz Kreke. Šestog januara 1946. godine na „Umjetničkoj večeri“ mjesnog prosvjetnog odbora nastupio je „Učin“ hor zajedno sa „Irčevim“ koji je predstavljao narodni front Kreke.³⁶ Tokom juna mjeseca 1946. godine „Učina“ koreografska grupa održala je koncert. Ova grupa je iznenadila gledaoce svojim izvođenjem „Ivice i Marice“, muzikom, pjesmom i scenskim efektima. Novembra mjeseca odnosno 16. i 17. novembra 1946. godine u Kreki i u Tuzli „Učo“ i „Irac“ nastupili su zajedno na velikoj priredbi Mjesnog

njemačkog, italijanskog i francuskog jezika. Mitar Trifunović Učo predstavlja jednu od najistaknutijih ličnosti radničkog pokreta Bosne i Hercegovine. Čitav njegov život bio je ispunjen neprekidnom borbom. Ostao je vjeran interesima i borbi radničke klase i u najtežim uslovima svoga mukotrpnog života. Pripada dorevolucionarnom periodu jer se njegov trnovit put završava u Jasenovcu 1942. godine. Za narodnog heroja proglašen je 1953. godine. Više o životu i djelu Mitra Trifunovića-Uče vidi: Derviš Sušić, *Tuzla, priručnik za istorijski dio zavičajne nastave*, Tuzla 1961, 117-120; Hajrudin H. Hasanović, *Moj zavičaj, Materijali za izučavanje zavičaja u školama tuzlanskog sreza*, Tuzla 1963, 123-131.

33 Grupa autora, *Dvadeset pet godina Radničkog kulturno-umjetničkog društva „Mitar Trifunović-Učo“*, Tuzla 1972, 29. (dalje: G. autora, *25. godina RKUD-a „Mitar Trifunović-Učo“*).

34 *Front slobode*, god. III, br. 42, Tuzla, 9. decembar 1945, 4.

35 G. autora, *25. godina RKUD-a „Mitar Trifunović-Učo“*, 29.

36 *Isto*, 29.

sindikalnog vijeća. Izvedena je „Internacionala“ (horovi), zatim drama „Mati“, jedna recitacija Majakovskog. Nastupio je i tamburaški zbor koji je ujedno bio i njegov prvi nastup, zatim vokalni oktet i koreografska grupa.³⁷ Tokom decembra 1946. godine na jednoj priredbi u Fiskulturnom domu u Tuzli, dramska sekcija radničkog kulturno-umjetničkog društva „Mitar Trifunović-Učo“ prikazala je dramu „Iz mraka“ od Miroslava Feldmana, koja je odlično bila izvedena pred brojnom publikom.³⁸ Aprila 1947. godine „Učina“ folkorna sekcija dobila je novčanu nagradu 10.000 dinara od Komiteta za kulturu i umjetnost Federativne Narodne Republike Jugoslavije. Tokom 1947. godine ovo društvo je dalo brojne priredbe i učestvovalo na raznim svečanostima. Tako je 25. maja 1947. godine društvo „Mitar Trifunović-Učo“ pripremilo kompletan program (hor, recitatori i folkor) za brigadore na izgradnji pruge Stupari-Kladanj. U junu 1947. godine za svoj uspjeh na Republičkoj smotri u Sarajevu, „Učina“ pionirska sekcija dobila je lijepu nagradu u knjigama.³⁹

Jedanaestog juna 1947. godine „Učina“ dramska sekcija, u sali Fiskulturnog doma u Tuzli, izvela je premijeru „Podvalu“ komediju od Milovana Glišića. Ovom prilikom građanstvo Tuzle očekivalo je da će poslije dužeg vremena gledati glumu koja treba živo i ubjedljivo da prikaže život onog vremena, koje je pisac u svojoj komediji prikazao. Prije same predstave društvo je reklamiralo ovu priredbu, pa je posjeta građanstva bila vrlo dobra. Kritika je pohvalila glumce Radoslava Zoranovića, Osmana Osmanovića, Stevu Đukića i Vuleta Popovca.⁴⁰ Također, 16. juna 1947. godine „Učo“ je sa dramskom, koreografskom, horskom i muzičkom sekcijom posjetio graditelje pruge Šamac-Sarajevo. Tom prilikom dramska sekcija je izvela komedije „Kir Janja“ i „Prosidba“. U julu mjesecu 1947. godine „Učo“ je sudjelovao na svečanosti prilikom otvaranja pruge Stupari-Kladanj, zatim 19. jula 1947. godine „Učina“ dramska sekcija održala je program u Fiskulturnom domu sa aktovkama „Prosidba“ A.P. Čehova i „Zelena grana“ Suhodolskog.⁴¹ Tokom augusta 1947. godine radničkog kulturno-umjetničkog društva „Mitar Trifunović-Učo“ imalo je nekoliko gostovanja u Banovićima, Zenici i Zavidovićima. Dramska sekcija, koreografska grupa i hor posjetilo je radnike koje je gradilo radničko naselje Litvu i rudare rudnika uglja „Tito“ Banovići. Članovi društva su Banovićima boravili dva dana i izveli dvije priredbe, gdje su radnici bili oduševljeni.⁴² Slijedeće gostovanje je bilo u Zenici, gdje je sa dramskom i folkornom grupom gostovalo posljednjih dana na Omladinskoj pruži na radilištu šumske željeznice u Biloj kod Travnika i u Zenici. U Zenici je dramska sekcija pripremila za građanstvo i radnike pozorišno veče, a prije pozorišne predstave o životu i radu Mitra Trifunovića-Uče govorio je predsjednik radničkog kulturno-umjetničkog društva „Iskre“ iz Zenice,

37 *Isto*, 30.

38 *Front slobode*, god. IV, br. 97, Tuzla, 21. decembar 1946, 4.

39 G. autora, 25. godina RKUD-a „Mitar Trifunović-Učo“, 30.

40 *Front slobode*, god. V, br. 121, Tuzla, 15. juni 1947, 4.

41 G. autora, 25. godina RKUD-a „Mitar Trifunović-Učo“, 30.

42 *Oslobođenje*, god. V, br. 252, Sarajevo, 17. august 1947, 5.

Ivan Mandić, koji je zajedno sa „Učom“ radio u radničkom pokretu.⁴³ Dramska sekcija i hor radničkog kulturno-umjetničkog društva „Mitar Trifunović-Učo“ gostovalo je i u Zavidovićima gdje je dalo vrlo uspješnu priredbu. Dramska sekcija izvela je komade „Prosidbu“ od Čehova i „Zelenu granu“ od Suhodolskog. Hor je nastupio sa biranim programom. Priredba je održana u sali Kulturnog doma, a na istoj je prisustvovalo pored mještana Zavidovića i mnogobrojni radnici. Pored ovih gostovanja, društvo je gostovalo i u Tešnju i Tesliću.⁴⁴ Tokom septembra 1947. godine dramska sekcija radničkog kulturno-umjetničkog društva „Mitar Trifunović-Učo“, pokazala je dobre rezultate i dobar rad. Muzička sekcija je dala i svoju prvu emisiju preko informativne stanice u Tuzli. U ovoj emisiji sekcija je dala scene iz „Kafanskih stratega“, zatim recitaciju „Ljubitelji neprilika“ od Majakovskoga i otpjevano je nekoliko solo pjesama. Društvo je od septembra 1947. godine preko domaće informativne stanice Tuzla svake nedjelje nastupalo po jednom, sa repertoarom koje je izabralo društvo.⁴⁵ Decembra 1947. godine „Učo“ je sa horom i muzičkom sekcijom učestvovao na svečanom otvaranju Doma kulture u Tuzli.⁴⁶ Na ovoj svečanosti Radoslav Zogović, član diletantske grupe društva „Mitar Trifunović-Učo“ odrecitovao je pjesmu Džambule: „Veliki staljinski zakon“.⁴⁷ Od 1947. godine u okviru društva „Mitar Trifunović Učo“ radilo je i dječije pozorište.

U 1948. godini radničko kulturno-umjetničko društvo „Mitar Trifunović-Učo“ imalo je 39 nastupa.⁴⁸ Početak 1948. godine bila je prekretnica u radu ovog društva. Društvo je početkom 1948. godine sredilo svoju upravu, organizovalo bolji rad u svim svojim sekcijama, tako da je svaka sekcija dobila svoga rukovodioca. Pored toga sređene su i materijalne prilike, nabavljen je potreban inventar, garderoba i tehnički materijal u vrijednosti od 200.000 dinara. Sve ovo dalo je povoda većoj zainteresiranosti za rad u sekcijama društva, tako da je od početka godine broj aktivnih članova u svim sekcijama povećan za 15% u odnosu na prošlu godinu. Radničko kulturno-umjetničko društvo „Mitar Trifunović-Učo“ najozbiljnije se i pripremalo za velikih festival sindikalnih kulturno-umjetničkih društava Narodne Republike Bosne i Hercegovine koji je bio predviđen da će se održati u Sarajevu u vremenu od prvog do sedmog maja 1948. godine. Kao priprema za ovaj festival u Tuzli je vremenu od 10. do 12. aprila 1948. godine bila održana smotra sindikalnih kulturno-umjetničkih društava iz svih dvanaest srezova. U prva četiri mjeseca 1948. godine „Učo“ je gostovao u 12 mjesta istočne Bosne i dao je isto toliko priredaba, s vrlo bogatim programom: „Zelena grana“ Suhodolskog, motivi iz sprečanske doline koju je održao folklor, „Dobro i zlo“ Gunoa, „Ruska svita“ Čajkovskog, „Ognjeni vlak“ horska pjesma koju je izveo Devčić, „Pjesma petogodišnjem planu“ Logareva

43 *Oslobođenje*, god. V, br. 255, Sarajevo, 20. august 1947, 6.

44 *Oslobođenje*, god. V, br. 260, Sarajevo, 26. august 1947, 5.

45 *Oslobođenje*, god. V, br. 289, Sarajevo, 29. septembar 1947, 7.

46 Više o Domovima kulture u Tuzli i sjeveroistočnoj Bosni vidi: J. Jajčević, *Osnivanje i djelatnost Domova kulture i Narodnih univerziteta*, 223-226.

47 *Front slobode*, god. V, br. 145, Tuzla, 7. decembar 1947, 3.

48 G. autora, 25. godina RKUD-a „Mitar Trifunović-Učo“, 31.

pjesma, „X rukovet“ Mokranjčeva, te recitacije Majakovskog, Minderovića i Zogovića. Tom prilikom, te priredbe je posjetilo preko 7.000 posjetilaca.⁴⁹

Na predfestivalskom takmičenju koje je održano od 10. do 12. aprila 1948. godine u sklopu smotre Saveza kulturno-umjetničkih društava, kulturno-umjetničko društvo „Mitar Trifunović-Učo“ je zauzelo prvo mjesto. Na ovom predfestivalskom takmičenju najbolje su bile dramska i folkorna sekcija.⁵⁰ Na Prvomajskom republičkom festivalu održanom od prvog do sedmog maja 1948. godine u Sarajevu, „Učo“ je ostvario vrlo dobre rezultate, a naročito su se istakle folkorna, muzička i pionirska dramska sekcija. Društvo je kao nagradu dobilo 20.000 dinara. Tatjana Šerstnev je dobila 7.000 dinara kao nagradu za koreografiju, a Makso Dešić je nagrađen za režiju drame sa 7.000 dinara, dok je Karlo Dušek dobio 5.000 dinara za rad „Učine“ muzičke sekcije.⁵¹ Vraćajući se sa festivala kulturno-umjetničkih društava Bosne i Hercegovine, radničko kulturno-umjetničko društvo „Mitar Trifunović-Učo“ je sa svojim sekcijama folklornom i dramskom, posjetilo graditelje autoputa „Bratstva i Jedinstva“ Zagreb-Beograd, u mjestima Sremskoj Mitrovici, Laćarku, Vognju i Kuzminu.

Prvu svoju priredbu „Učo“ je dao u pozorištu u Sremskoj Mitrovici sa kulturno-umjetničkim društvom „Jože Mošlič“ iz Ljubljane. Program je bio na visini. Pored graditelja autoputa priredbama kako u samoj Mitrovici, tako i u ostalim mjestima u kojima je „Učo“ gostovao prisustvovao je veliki broj mještana koji su oduševljeno pozdravili posjetu kulturno-umjetničkog društva, koje je u svom radu u prošloj i ovoj godini, posvetilo mnogo pažnje davanju priredaba za radnike u preduzećima, graditeljima pruge itd.⁵²

U augustu 1948. godine kulturno-umjetnička društva „Mitar Trifunović-Učo“ i „Ivan Marković-Irac“ ostvarili su veliku zajedničku turneju. Maršruta je bila: Tuzla–Zagreb–Postojna–Rijeka–Split–Kašteli–Dubrovnik–Lopud–Cavtat–Mostar–Sarajevo–Kakanj–Tuzla.

Posjećena su brojna radnička i vojna odmarališta i radni kolektivi. Nekoliko koncerata dato je za građanstvo. „Učo“ je za ovu turneju dao folklor, muzičku sekciju i solo pjevače, a „Irac“ hor i dramsku sekciju koja je nastupala sa aktovkom „Medvjed“ A.P. Čehova.⁵³ Bio je to izvanredan uspjeh ovih društava, a za članove najljepša turneja.

Rad radničkog kulturno-umjetničkog društva „Mitar Trifunović-Učo“ je od septembra mjeseca 1948. godine bio skoro potpuno zamro. Nijedna sekcija ovog društva nije radila, jedino je hor i orkestar nekako nastupao, počevši se spremati onda kada je trebalo izaći na smotre ili festival. Brojno stanje društva u 1948. godini izgledalo je ovako: pomažućih članova društva bilo je nešto preko 500, aktivnih

49 *Front slobode*, god. VI, br. 160, Tuzla, 3.april 1948, 3; *Front slobode*, god. VI, br. 164, Tuzla, 1. maj 1948, 7.

50 G. autora, 25. godina RKUD-a „Mitar Trifunović-Učo“, 31.

51 *Front slobode*, god. VI, br. 166, Tuzla, 16. maj 1948, 3.

52 *Front slobode*, god. VI, br. 167, Tuzla, 23. maj 1948, 3.

53 G. autora, 25. godina RKUD-a „Mitar Trifunović-Učo“, 32.

članova bilo 97, od toga je na hor otpadalo 60, folklor 28 i orkestar 9 članova, dok dramskih članova nije bilo. Društvo je na svega 4 nastupa nastupilo. U tom periodu društvu niko nije davao nikakvu pomoć. Uprava društva nije održala skoro ni jedan sastanak, a od cijele uprave aktivno je bilo svega par članova. Društvo je bilo bez ikakvih svojih prostorija, također i bez rukovodilaca pojedinih sekcija.⁵⁴ Kakvo je razumjevanje bilo najbolje se vidi iz činjenice da društvo „Mitar Trifunović-Učo“ od oslobođenja pa do 1948. godine nije imalo svojih stalnih prostorija, već je zbog drugih potreba premještavano iz prostorije u prostoriju, tako da je konačno i ostalo bez ikakvih prostorija, što je i uslovalo da se društvo rasulo i da se rad potpuno ugasio.⁵⁵ Međutim, nakon održane vanredne skupštine društva u septembru mjesecu, društvo je ponovo počelo funkcionisati sa radom. Članovi društva i nastupi društva su se povećali počevši od septembra 1948. godine, a to povećanje nastavljeno je i u 1949. godini. Brojno stanje društva u 1949. godini izgledalo je ovako: pomažućih članova je bilo 1.250, aktivnih članova 198, od toga na hor je otpadalo 120, dramu 8, folklor 45, tamburaški orkestar 23 i dva člana recitatora. Društvo je imalo 14 nastupa, od toga u Tuzli su bila 3 nastupa hora, jedan nastup folklor, dva nastupa dramske sekcije i jedan nastup recitatora, dok u ostalim mjestima 3 nastupa imala je folklorna sekcija, 3 nastupa dramska sekcija i jedan nastup recitatorska sekcija.⁵⁶ Ove navedene brojke najbolje pokazuju koliko se poboljšao rad u kulturno-umjetničkom društvu „Mitar Trifunović-Učo“ u odnosu na ranije stanje.

Društvu su bile date na raspolaganje tri prostorije u Domu kulture, a neke sekcije kao što je hor svoje prijeme je vježbao i u Sali radničkog doma. Jedan od najozbiljnijih smetnji u pravilnom radu društva je pitanje smještaja prilikom gostovanja društva na radilištima. Društvo je gostovalo u Litvi, Bukinju i Simin Hanu. Međutim, doček društva u Litvi i Bukinju bio je ispod svake kritike. Iako je društvo ranije poslalo svoga čovjeka da uredi pitanje smještaja pozornice i ostaloga, ipak se prilikom dolaska desilo da ništa nije bilo pripremljeno krivicom odgovornih mještana, tako da su članovi dramske i folklorne sekcije morali u Bukinju sami čistiti salu i uređivati pozornicu za nastup, a u Litvi nisu imali gdje spavati, pa se po zimi morao snalaziti kako je ko znao.⁵⁷

I pored pomoći koju je Gradski savez pružio radničkom kulturno-umjetničkom društvu „Mitar Trifunović-Učo“, rad u društvu još uvijek nije bio zadovoljavajući, što je značilo da pomoć Gradskog saveza i pomoć Sindikalnog vijeća nije bila potpuna i da se ubuduće moralo obratiti najveća pažnja da se potpuno otklone svi oni problemi koji najozbiljnije ugrožavaju još veću aktivizaciju društva. Da bi društvo nesmetano moglo popunjavati svoje aktivno članstvo

54 ATK, fond: Gradski narodni odbor Tuzla (dalje: GNOT), Povjereništvo za prosvjetu i kulturu, k-47, f-1, *Izveštaj o radu Gradskog saveza kulturno-prosvjetnih društava u 1949. godini.*

55 ATK, GNOT, Povjereništvo za prosvjetu i kulturu, k-47, f-1, *Izveštaj o radu Povjereništva za prosvjetu i kulturu u protekloj godini dana.*

56 ATK, GNOT, Povjereništvo za prosvjetu i kulturu, k-47, f-1, *Izveštaj o radu Gradskog saveza kulturno-prosvjetnih društava u 1949. godini.*

57 *Isto.*

spособnim kadrom, ono je moralo obratiti najveću pažnju na kulturno-prosvjetni rad u sindikalnim podružnicama i frontovskim organizacijama. Pored toga ubuduće se moralo skoncentrirati dobar dio pažnje na razvijanju kulturno-prosvjetnog rada u naseljima.⁵⁸ Osim toga da bi se rad na kulturno-prosvjetnom i kulturno-umjetničkom polju još uspješnije razvijao u ovom društvu potrebno je bilo više razumijevanja od strane narodnih vlasti i drugih ustanova i organizacija.

U 1949. godine pred društvom su bili postavljeni novi i obimniji zadaci, prije svega osnivanje i jačanje rada svih sekcija, horske, dramske, koreografske, muzičke, recitatorske i pionirske sekcije. Kako je planom predviđeno, horska sekcija je trebala spremiti dva javna koncerta i to: u Tuzli i u Banovićima. Dramska sekcija je u ovoj godini posebnu pažnju posvetila okupljanju najtalentovanijih drugova i drugarica, kao i stručnom uzdizanju novih članova, također, morala je i sprovesti agitaciju za upis na dramski kurs, koji će se osnovati pri Narodnom pozorištu u Tuzli.⁵⁹ Tokom 1949. godine dramska sekcija radničkog kulturno-umjetničkog društva „Mitar Trifunović-Učo“ izdvojila se iz društva i od nje je osnovano Narodno pozorište.⁶⁰ Što se tiče muzičke sekcije, ona je radila na okupljanju što većeg broja članova i naročitu pažnju posvetila je učvršćenju discipline članova za dolazak na probe, što je bila jedna od glavnih kočnica rada ove sekcije. Muzička sekcija je planirala u toku 1949. godine da održi dva javna koncerta u Tuzli i četiri u Tuzlanskom industrijskom bazenu, kao i pripremiti se za Republikanski festival. Najvažniji zadatak folklorne sekcije, koja je ranije u svom radu pokazala dobar uspjeh, je da pronade stručnog rukovodioca i pristupi radu.⁶¹ Sve ove sekcije su se pripremale za zajednički nastup, koji će manifestovati i biti odraz rada društva, kao i izvršenje postavljenih zadataka.

U okviru proslave Prvog maja 1949. godine, pripremao se i festival kulturno-umjetničkih društava Bosne i Hercegovine, a ista je bila priređena u Tuzli. Smotra je bila održana u periodu od 2. do 4. maja 1949. godine. Upoređujući smotru radničkih kulturno-umjetničkih društava tuzlanskog bazena koja je obavljena prošle godine u aprilu 1948. godine, sa festivalom kulturno-umjetničkih društava Tuzlanske oblasti koja je održana ove godine (1949), bio je zapažen znatan napredak u radu pojedinih društava i sekcija. Uočljiv nedostatak smotre iz 1949. godine je manji broj folkornih grupa, a jedna od najjačih folkornih grupa Tuzlanske oblasti bila je koreografska sekcija radničkog kulturno-umjetničkog društva „Mitar Trifunović-Učo“ koja uopšte nije nastupila.⁶²

Stanje radničkog kulturno-umjetničkog društva „Mitar Trifunović-Učo“ za period od jula do decembra 1949. godine izgleda ovako: društvo je imalo 152 člana, od čega 82 muških i 70 ženskih članova. Od 152 člana, radnika je bilo 107, a namještenika 45 članova. Starijih članova društva bilo je 96, a omladine 56. Društvo

58 *Isto.*

59 *Front slobode*, god. VII, br. 201, Tuzla, 11. mart 1949, 3.

60 G. autora, 25. godina RKUD-a „Mitar Trifunović-Učo“, 25 i 32.

61 *Front slobode*, god. VII, br. 201, Tuzla, 11. mart 1949, 3.

62 *Oslobođenje*, god. VI, br. 794, Sarajevo, 12. maj 1949, 4.

je imalo dva stručna rukovodioca sekcija. Raspolagalo je sa jednom dvoranom. Prihodi društva su iznosili 124.000 dinara, od čega je iz budžeta državnih ustanova dobilo 60.000 dinara, a iz Saveza kulturno-prosvjetnih društava 40.000 dinara, dok su ostali prihodi iznosili 24.000 dinara. Rashodi društva su iznosili 165.585,50 dinara, od toga lični rashodi su bili 30.900 dinara, materijalni rashodi 131.295,50 dinara, dok su članarine, doprinosi iznosili 2.400 dinara. U ovom periodu društvo je nastupalo na 13 priredaba.⁶³

Kada je u pitanju stanje sekcija radničkog kulturno-umjetničkog društva „Mitar Trifunović-Učo“ za period od jula do decembra 1949. godine, njihovo stanje izgledalo je ovako: gudačka sekcija društva koja je osnovana 1945. godine imala je 8 članova, od čega su svi bili amateri, sekcija je učestvovala na 3 nastupa, od čega na jednom festivalu i na dvije priredbe.⁶⁴ Kada je u pitanju tamburaška sekcija, koja je osnovana 5. oktobra 1949. godine, njen broj članova iznosio je 18 i svi su bili amateri, od kojih je jedan bio stručni dirigent. Pošto je osnovana oktobra 1949. godine ova sekcija nije ni imala nikakvih nastupa.⁶⁵ Folklorna sekcija društva „Mitar Trifunović-Učo“ osnovana je aprila 1945. godine. Ova sekcija imala je 28 članova, od čega 12 muških i 16 ženskih članova. Sekcija je imala 4 nastupa, od čega je jedan nastup bio u Tuzli, a tri van Tuzle.⁶⁶ Horska sekcija društva imala je 86 članova, od čega 35 muških i 51 ženskih članova. Ova sekcija je učestvovala na dva nastupa, od čega je jedan bio u Tuzli.⁶⁷

Radničko kulturno-umjetničko društvo „Mitar Trifunović-Učo“ je 1950. godine proglašeno za najbolje društvo Tuzlanskog bazena. Prema izvještaju za period od prvog januara do 30. juna 1950. godine društvo je imalo 135 članova i to 66 muških i 69 ženskih članova. Od 135 članova, 69 članova bili su radnici, 63 namještenika i 3 đaka ili studenata. Društvo je imalo četiri stručna rukovodioca sekcija. Sekcije društva su učestvovala na brojnim priredbama, od čega pjevačka i tamburaška na 6, folklorna na 3 i pozorišna na 6 priredbi. Društvo je raspolagalo sa četiri sale i jednom malom prostorijom. Prihodi društva u ovom periodu iznosili su 67.966,25 dinara, dok su ostali prihodi iznosili 27.000 dinara. Rashodi društva su bili 60.617 dinara, od toga lični rashod je iznosio 61.800 dinara, materijalni 2.750 dinara, dok su ostali rashodi iznosili 3.416 dinara. Društvo je u ovom izvještajnom periodu imalo 9 priredbi, od toga 5 priredbi u Tuzli.⁶⁸ Kada je u pitanju stanje

63 ATK, OBNOT, Povjereništvo za prosvjetu i kulturu, k-59, dok. 4395/84, *Polugodišnji izvještaj za kulturno-prosvjetna i kulturno-umjetnička društva za razdoblje od 1. 7. do 31. 12. 1949. godine*, Tuzla, 31. januar 1950.

64 ATK, OBNOT, Povjereništvo za prosvjetu i kulturu, k-59, dok. 4395/55, *Polugodišnji izvještaj za orkestre za razdoblje od 1. 7. do 31. 12. 1949. godine*, Tuzla, 31. januar 1950.

65 ATK, OBNOT, Povjereništvo za prosvjetu i kulturu, k-59, dok. 4395/56, *Polugodišnji izvještaj za orkestre za razdoblje od 1. 7. do 31. 12. 1949. godine*, Tuzla, 31. januar 1950.

66 ATK, OBNOT, Povjereništvo za prosvjetu i kulturu, k-59, dok. 4395/59 i 4395/60, *Polugodišnji izvještaj za folklorne grupe/ansambli za period od 1. 7. do 31. 12. 1949. godine*, Tuzla, 31. decembar 1950.

67 ATK, OBNOT, Povjereništvo za prosvjetu i kulturu, k-59, dok. 4395/68, *Polugodišnji izvještaj za zborove za period od 1. 7. do 31. 12. 1949. godine*, Tuzla, 31. januar 1950.

68 ATK, GNOT, Povjereništvo za prosvjetu i kulturu, k-47, *Polugodišnji izvještaj za*

društva za period od prvog jula do 31. decembra 1950. godine, ono je izgledalo ovako: društvo je imalo 958 članova, od toga 258 aktivnih članova. Stanje sekcija društva bilo je ovako: bila su 2 hora sa 138 članova, ova sekcija je imala 5 nastupa, zatim jedan orkestar sa 8 članova, dva tamburaška zbora sa 27 članova i imala je jedan nastup. Bila je jedna recitatorska sekcija koja je u ovom periodu imala dva nastupa, zatim jedna folklorna grupa sa 35 članova i imala je 3 nastupa i bile su tri dramske sekcije sa 60 članova, a ove sekcije su imale jedan nastup.⁶⁹

Repertoar sekcija radničkog kulturno-umjetničkog društva „Mitar Trifunović-Učo“ za 1950. godinu bio je slijedeći: hor je nastupao sa pjesmama „III, V i XI rukovet“ od Makema, zatim sa pjesmom „Neđezelan“ do S. Mokranjca, „Tri djevojke zbor zborile“ od A. Smajlovića, „Hej brate Slobodo“ od Gobeca, „Tito nek nas vodi od Saksa“ i druge lakše pjesme. Folklorna sekcija je nastupala je sa spletovima narodnih igara Srbije, Makedonije, Hrvatske, Bosne, Posavine i okolice Tuzle. Tamburaška sekcija je nastupala sa spletovima narodnih pjesama Bosne, Dalmacije, zatim sa pjesmom „Radnički pozdrav“, „Žetva“ i sa još mnogim drugim stvarima. Sve ove sekcije su svoje nastupe izvodile u Tuzlanskom bazenu, u Gračanici, Zvorniku, Loznici, kao i na smotri društava. Društvo je također, nastupalo i sa boljim programom u kolektivima Livnica, Koksara kao i na svim svečanostima.

Upravu društva u 1950. godini sačinjavali su: predsjednik Mustafa Tinjić, koji je bio i predsjednik udruženja penzionera Tuzle, dva potpredsjednika Bogdan Banjanin koji je bio i direktor Više gimnazije i Zdenko Maršenić, bravar, zatim sekretar Bogomir Tiplić, blagajnik Mirjam Mateljić, zatim ostali članovi društva su bili Muhamed Palavrić, Ifet Hajrić, Hašim Mutevelić, Omer Jagunčić, Fehim Softić, Abdulšehab Bakić, Anto Dogan, Mensura Zubanović, Suljo Husanović, Muharem Zahirović, Nedžad Tučić, Rifat Kušljugić i Asim Gruhonjić koji je bio urednik lista Fronta slobode. Društvo je sačinjavalo 50% radnika i 50% službenika. Inventar društva bio je prilično sačuvan, garderoba je bila u dotrajalom stanju. Članarina društva je iznosila 10 dinara. Društvo je u toku 1950. godine primilo donacije od Narodnog odbora grada Tuzle u iznosu od 100.000 dinara i donaciju od Sreskog sindikalnog vijeća Tuzle u iznosu od 175.000 dinara. Društvo je sav taj novac uložilo u nabavku instrumenata i najnužniju garderobu, kao i na isplatu honorara stručnim rukovodiocima sekcija.⁷⁰ Tokom 1950. godine najbolja sekcija društva bila je tamburaška sekcija kojom je upravljao Miško Katušić, dok je horom rukovodio dr. Stevo Miličić. Društvo je tokom 1950. godine radilo u bivšem Radničkom domu u Tuzli.⁷¹

kulturno-prosvjetna i kulturno-umjetnička društva za period od 1. 1. do 30. 6. 1950. godine.

69 ATK, GNOT, Povjereništvo za prosvjetu i kulturu, k-47, *Podaci o kulturno-umjetničkom društvu „Mitar Trifunović Učo“ Tuzla za period od 1. 7. do 31. 12. 1950. godine*, Tuzla, 29. januar 1951.

70 ATK, GNOT, Povjereništvo za prosvjetu i kulturu, k-47, f-2, *Analiza rada kulturno-umjetničkih društava tuzlanskog bazena – Radničko kulturno-umjetničko društvo „Mitar Trifunović-Učo“ Tuzla.*

71 G. autora, 25. godina RKUD-a „Mitar Trifunović-Učo“, 32.

Tokom 1951. godine kulturno-umjetničko društvo „Mitar Trifunović-Učo“ je imalo velike poteškoće sa prostorijama. Došlo je do preseljavanja iz bivšeg Radničkog doma u bivši Hrvatski dom. To je za posljedicu imalo, da društvo nije radilo nekoliko mjeseci. Godina 1952. bila je godina velikih „Učinih“ uspjeha. „Učina“ dramska sekcija sa predstavom „Svet“ dobila je diplomu za osvojeno prvo mjesto na smotri Saveza kulturno-prosvjetnih društava za grad i srez Tuzlu. Za osvojeno prvo mjesto u listu „Front slobode“ je napisano: *Onako, kako je „Učina“ dramska sekcija dala Nušićevu komediju „Svet“ može se vidjeti samo u profesionalnim pozorištima.*⁷² Također i „Učin“ hor je dobio pohvalu za osvojeno prvo mjesto na smotri.

Godina 1953. je bila godina velikih uspjeha kulturno-umjetničkog društva „Mitar Trifunović-Učo“. Četrnaestog i petnaestog februara 1953. godine održana je smotra amaterske pozorišne umjetnosti kulturno-umjetničkih društava Tuzlanskog bazena.⁷³ Drugu nagradu na toj smotri osvojilo je društvo „Mitar Trifunović-Učo“ sa komedijom B. Nušića „Beograd nekad i sad“. Savez kulturno-prosvjetnih društava za grad i srez Tuzlu dodijelio je diplomu „Učinom“ horu za osvojeno prvo mjesto na održanoj smotri.⁷⁴ Da se u Tuzli osjećala kulturna djelatnost narodnih masa, svjedočio je koncert radničkog kulturno-umjetničkog društva „Mitar Trifunović-Učo“ koji je održan 21. novembra 1953. godine u sali Doma jugoslovenske narodne armije. Ovaj radnički kulturno-umjetnički kolektiv istupio je na koncertu sa dvije sekcije, orkestrom i horom. Horska sekcija je bila omasovljena i podmlađena, što se naročito zapažalo u ženskom horu. Orkestar društva, uglavnom je bio sastavljen od članova pozorišnog orkestra iz Tuzle i nastavnika Muzičke škole. Na programu su bila djela: Zajc, uvertira iz „Graničara“; finale iz opere „Nikola Šubić Zrinjski“ (orkestar), zatim Žganc, „Čuva ovce djevojčica“; Vidošević, „Mujo kuje“; Trudić, „Na čija porta“ i „Otišla je“ (hor); Dvoržakove Slavenske igre br. 8; Smetana, „Fantazija iz opere Prodana nevjesta“ (orkestar); Krek, „Ljubaza in pomlad“; Letka, „Omili mi u selu divojčice“ i „Šta nam radi onaj dido stari“; Mokranjac, jedna pjesma (hor), Mokranjac, „III rukovet“ (hor i orkestar).⁷⁵ Koncert je u potpunosti uspio. Sala je bila puna i gledaoci su svaku tačku društva toplo pozdravljali.

Podaci o brojnom stanju društva „Mitar Trifunović-Učo“ i stanju njegovih sekcija u 1953. godini nedostaju, zbog toga se ovdje navode podaci o stanju društva „Mitar Trifunović-Učo“ koje je zatraženo na upit od strane Sreskog saveza kulturno-prosvjetnih društava Tuzla. Podaci se odnose na dan 10. novembra 1954. godine. Društvo je imalo pet sekcija od kojih dvije nisu radile i to dramska i pionirska sekcija usljed nedostatka prostorija, dok su horska, tamburaška i folklorna radile. Horska sekcija imala je 52 člana, od toga 20 radnika i 32 službenika, tamburaška sekcija imala je 26 članova, od toga 16 radnika i 10 službenika, dok

72 Isto, 33.

73 *Front slobode*, god. X, br. 338, Tuzla, 7. mart 1953, 3.

74 G. autora, 25. godina RKUD-a „Mitar Trifunović-Učo“, 34.

75 *Front slobode*, god. X, br. 374, Tuzla, 21. novembar 1953, 4.

je folklorna imala 30 članova, od toga 27 radnika i 3 službenika. Dakle, društvo „Mitar Trifunović-Učo“ imalo je ukupno 108 članova, od kojih 63 radnika i 45 službenika. Društvo je imalo i 500 pomažućih članova od kojih se vanredno ubirala članarina.

Horska sekcija je poslije dužeg vremena otpočela sa radom. Odziv omladine za ovu sekciju bio je vrlo slab, kao i uopće slabo interesovanje članstva u ovu sekciju. Tamburaška sekcija imala je sve potrebne instrumente i ostale rekvite, ali članstvo nije bilo stalno. Tamburaškoj sekciji je nedostajala jedna prostorija za rad sa početnicima. U folklornoj sekciji postojali su svi uslovi za rad, sem što je bila potrebna veća prostorija za uvježbavanje, jer postojeća je bila vrlo mala.⁷⁶

Društvo je sa svojim sekcijama nastupalo u slijedećim mjestima: Lopare, Gračanica, Solana, Tušanj, kao i na raznim svečanostima, mitinzima i akademijama. Također, društvo je nastupalo i na izložbi poljoprivrede u Tuzli, kao i na festivalima sa svim svojim sekcijama u Lukavcu, Živinicama, Banovićima i Tuzli. Uprava društva je zbog nedostatka prostorija tražila da im se ustupe još neke prostorije Doma kulture. Društvo „Mitar Trifunović-Učo“ uglavnom je opstajalo od donacija Sreskog sindikalnog vijeća i Narodnog odbora grada Tuzle. Sresko sindikalno vijeće dalo je 200.000 dinara, dok je Narodni odbor grada Tuzle dao 70.000 dinara donacije. Od ovih donacija društvo je kupovalo garderobu za folklor i instrumente za tamburašku sekciju. Rahodi društva svakog mjeseca bili su od 20.000 do 25.000 dinara i to samo za honorare stručnih rukovodioca, a posebno za nabavke i prepravke kako garderobe tako i instrumenata.

Najveći problem u društvu bilo je razvijanje društvenog života u društvu i samo oživljavanje članstva, koje je dolazilo samo na probe, a potom je odlazilo, nezadržavajući se u prostorijama društva.⁷⁷

Radničko kulturno-umjetničko društvo „Mitar Trifunović-Učo“ postalo je značajan činilac kulturnog života ne samo u Tuzli nego i na širem području. Brojni su festivali na kojima je društvo učestvovalo. Za svoj zaslužan rad dobilo je mnogo pohvala i diploma. Društvo je, također, učestvovalo i na svakom sreskom festivalu. Naravno, vrijedne nagrade nisu izostajale. Rad društva krasio je pernamentan uspon, a najzaslužniji amateri bili su nosioci bronzanih, srebrenih i zlatnih medalja kojima su bili odlikovani u Sarajevu.

Zaključak

Znatan dio kulturno-umjetničkog života Bosne i Hercegovine, sjeveroistočne Bosne, a i Tuzle odvijao se kroz sekcije društava koja su uglavnom imala oznaku nacionalna, radnička, službenička, seoska i školska amaterska. Rad

⁷⁶ ATK, GNOT, Povjereništvo za prosvjetu i kulturu, k-47, f-2, *Stanje u radničkom kulturno-umjetničkom društvu „Mitar Trifunović Učo“ Tuzla na upit Sreskog saveza kulturno-prosvjetnih društava Tuzla*, Tuzla, 10. novembar 1954.

⁷⁷ *Isto*.

kulturno-umjetničkih sekcija, naročito u poslijeratnim godinama, bio je u većini slučajeva slab i teško se mogao nazvati kulturnim što je bila posljedica malog broja stalnih i velikog broja privremenih sekcija koje su površno spremali kulturno-umjetničke sadržaje. Pored toga, rad je bio otežan zbog nedostatka kadrova, prvenstveno rukovodilaca za dramski i muzički rad

Pored obnovljenih nacionalnih društava, kulturno-umjetničku djelatnost su obavljali i pjevački horovi, pozorišne i umjetničke grupe koje su osnovane još za vrijeme rata, a počinju se osnivati i radnička kulturno-umjetnička društva, jedno takvo osnovano je u Tuzli 1945. godine, nazvano radničko kulturno-umjetničko društvo „Mitar Trifunović-Učo. Glavne snage društva „Mitar Trifunović Učo“ na osnivačkoj skupštini bili su hor sa 65 članova, folkorna grupa, balet i dramska sekcija. U prvih pet mjeseci 1945. godine društvo „Mitar Trifunović Učo“ dalo je šest priredaba. Prvog novembra 1945. godine u prostorijama bivšeg pjevačkog društva „Njegoš“, otvorena je čitaonica radničkog kulturno-umjetničkog društva „Mitar Trifunović-Učo“. Tokom 1946. godine imalo je zapažene nastupe na priredbama i koncertima, a od 1947. godine u okviru društva „Mitar Trifunović Učo“ radilo je i dječije pozorište.

U 1948. godini radničko kulturno-umjetničko društvo „Mitar Trifunović-Učo“ imalo je 39 nastupa. Početak 1948. godine bila je prekretnica u radu ovog društva. Društvo je početkom 1948. godine sredilo svoju upravu, organizovalo bolji rad u svim svojim sekcijama, tako da je svaka sekcija dobila svoga rukovodioca. Pored toga sređene su i materijalne prilike, nabavljen je potreban inventar, garderoba i tehnički materijal. U augustu 1948. godine kulturno-umjetnička društva „Mitar Trifunović-Učo“ i „Ivan Marković-Irac“ ostvarili su veliku zajedničku turneju. Maršruta je bila: Tuzla–Zagreb–Postojna–Rijeka–Split–Kašteli–Dubrovnik–Lopud–Cavtat–Mostar–Sarajevo–Kakanj–Tuzla. Posjećena su brojna radnička i vojna odmarališta i radni kolektivi. Bio je to izvanredan uspjeh ovih društava, a za članove najljepša turneja. Članovi društva i nastupi društva su se povećali počevši od septembra 1948. godine, a to povećanje nastavljeno je i u 1949. godini.

U 1949. godine pred društvom su bili postavljeni novi i obimniji zadaci, prije svega osnivanje i jačanje rada svih sekcija, horske, dramske, koreografske, muzičke, recitatorske i pionirske sekcije. Sve ove sekcije su se pripremale za zajednički nastup, koji će manifestovati i biti odraz rada društva, kao i izvršenje postavljenih zadataka.

Radničko kulturno-umjetničko društvo „Mitar Trifunović-Učo“ je 1950. godine proglašeno za najbolje društvo Tuzlanskog bazena i raspolagalo je sa četiri sale i jednom malom prostorijom. Tokom 1951. godine kulturno-umjetničko društvo „Mitar Trifunović-Učo“ je imalo velike poteškoće sa prostorijama. Došlo je do preseljavanja iz bivšeg Radničkog doma u bivši Hrvatski dom. To je za posledicu imalo, da društvo nije radilo nekoliko mjeseci. Godina 1952. i 1953. bile su godine velikih „Učinih“ uspjeha. „Učina“ dramska sekcija sa predstavom „Svet“

dobila je diplomu za osvojeno prvo mjesto na smotri Saveza kulturno-prosvjetnih društava za grad i srez Tuzlu 1952. godine.

Društvo je imalo zapažen kulturno-umjetnički rad, kako u Tuzli, tako i u sjeveroistočnoj Bosni i Hercegovini, učestvovanjem sa svojim sekcijama na brojnim priredbama, gostovanjima, svečanostima i festivalima širom Bosne i Hercegovine. Najveći problem u društvu bilo je razvijanje društvenog života u društvu i samo oživljavanje članstva, koje je dolazilo samo na probe, a potom je odlazilo, nezadržavajući se u prostorijama društva.

Radničko kulturno-umjetničko društvo „Mitar Trifunović-Učo“ postalo je značajan činilac kulturnog života ne samo u Tuzli, nego i na širem području. Brojni su festivali na kojima je društvo učestvovalo. Za svoj zaslužan rad dobilo je mnogo pohvala i diploma. Društvo je, također, učestvovalo i na svakom sreskom festivalu. Naravno, vrijedne nagrade nisu izostajale. Rad društva krasio je permanentan uspon, a najzaslužniji amateri bili su nosioci bronzanih, srebrnih i zlatnih medalja kojima su bili odlikovani u Sarajevu.

Summary

A significant part of the cultural and artistic life of Bosnia and Herzegovina, northeastern Bosnia, and Tuzla took place through sections of societies that were mainly labeled national, workers', officials, rural and school amateurs. The work of cultural and artistic sections, especially in the post-war years, was in most cases weak and could hardly be called cultural, which was a consequence of the small number of permanent and large number of temporary sections that superficially stored cultural and artistic content. In addition, the work was hampered by a lack of staff, primarily drama and music managers

In addition to the renewed national societies, cultural and artistic activities were also performed by singing choirs, theater and artistic groups that were founded during the war, and workers' cultural and artistic societies began to be founded, one of which was founded in Tuzla in 1945, called cultural and artistic association „Mitar Trifunović-Učo. The main forces of the society „Mitar Trifunović Učo“ at the founding assembly were a choir with 65 members, a folklore group, a ballet and a drama section. In the first five months of 1945, the society „Mitar Trifunović Učo“ gave six performances. On November 1, 1945, in the premises of the former singing society „Njegoš“, a reading room of the workers' cultural and artistic society „Mitar Trifunović-Učo“ was opened. During 1946, it had notable performances at performances and concerts, and since 1947, a children's theater has also operated within the „Mitar Trifunović Učo“ society.

In 1948, the workers' cultural and artistic association „Mitar Trifunović-Učo“ had 39 performances. The beginning of 1948 was a turning point in the work of this society. At the beginning of 1948, the company organized its management,

organized better work in all its sections, so that each section got its own manager. In addition, the material conditions were arranged, the necessary inventory, clothes and technical material were procured. In August 1948, the cultural and artistic societies „Mitar Trifunović-Učo” and „Ivan Marković-Irac” realized a great joint tour. The route was: Tuzla – Zagreb-Postojna – Rijeka – Split – Kašteli – Dubrovnik – Lopud – Cavtat – Mostar – Sarajevo – Kakanj – Tuzla. Numerous workers’ and military resorts and work collectives were visited. It was an extraordinary success of these societies, and for the members the most beautiful tour. The members of the society and the performances of the society increased starting from September 1948, and that increase continued in 1949 as well.

In 1949, new and more extensive tasks were set before the society, primarily the establishment and strengthening of the work of all sections, choir, drama, choreography, music, recitation and pioneer sections. All these sections were preparing for a joint performance, which will manifest and be a reflection of the work of the society, as well as the execution of the set tasks.

The workers’ cultural and artistic association „Mitar Trifunović-Učo” was proclaimed the best association of the Tuzla Basin in 1950 and had four halls and one small room. During 1951, the cultural and artistic association „Mitar Trifunović-Učo” had great difficulties with the premises. There was a move from the former Workers’ Home to the former Croatian Home. As a result, the company did not work for several months. The years 1952 and 1953 were the years of great „Ucina” successes. „Učina” drama section with the play „World” received a diploma for winning first place at the review of the Association of Cultural and Educational Societies for the city and county of Tuzla in 1952.

The society has had a notable cultural and artistic work, both in Tuzla and in northeastern Bosnia and Herzegovina, by participating with its sections in numerous events, guest appearances, festivities and festivals throughout Bosnia and Herzegovina. The biggest problem in the society was the development of social life in the society and only the revival of the membership, which came only for rehearsals, and then left, not staying in the premises of the society.

The workers’ cultural and artistic association „Mitar Trifunović-Učo” has become a significant factor in cultural life not only in Tuzla, but also in the wider area. There are numerous festivals in which the society has participated. He received many praises and diplomas for his deserving work. The society also participated in every district festival. Of course, valuable prizes were not lacking. The work of the society was adorned with a permanent rise, and the most deserving amateurs were the bearers of bronze, silver and gold medals with which they were decorated in Sarajevo.